

УДК 72.03

Апостолова М.В.¹, Жаданова К.Ф.²

¹студ. гр. БАД-129М. НУ «Запорізька політехніка»

²канд. техн. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

АРХІТЕКТОР О.Н. АГЕСНКО – ТВОРЕЦЬ ХРАМІВ

Храмове будівництво за авторськими проектами в провінції – велика рідкість. Встановити чийми працями зведений той чи інший храм дореволюційної зведення практично неможливо. У кращому випадку вдається встановити факт зведення церкви за зразковим проектом, якщо такий факт має місце бути. У великих містах при губернських правліннях існували Будівельні відділення, де працювали губернські архітектори; в повітах була передбачена посада повітового архітектора. Крім цього, в єпархіях існувала посада єпархіального архітектора. Деякі з храмів, створених їх колективною працею, збереглися до наших днів. Лише іноді з цієї колективної праці виділяється праця окремої особистості, ім'я якої

набуває авторитет. В історії храмового будівництва Таврійської губернії помітна роль архітектора Олександра Наумовича Агеєнка.

Професійна діяльність в Таврійській губернії архітектора О.Н. Агеєнко, недавнього випускника С. -Петербурзького будівельного Училища (пізніше – Інститут Цивільних Інженерів) почалася в 1882 р. Ця діяльність була дуже плідною: при його безпосередній участі зведена садиба Попова в селі Васиївка Мелітопольського повіту—самий великий садибний комплекс Східної Європи; відомо також про церковні об'єкти, числом 14, зведених архітектором в Таврійській губернії, з них у Бердянському повіті – 6, у Мелітопольському – 5, на півострові Крим – 3.

З навчальним закладом, вихованцем якого був О.Н. Агеєнко, пов'язана наукова і педагогічна діяльність багатьох чудових архітекторів, що склали гордість російського зодчества. У різні роки там працювали такі яскраві представники передової архітектурної школи та інженерної думки, як А.К. Красовський, Р.Б. Бернгард, І.С. Кітнер, Д.І. Грімм, Е.І. Жибер, Г.В. Барановський, Н.В. Султанов, В.А. Косяков. Архітектурні погляди цих майстрів багато в чому визначили шляхи розвитку російської архітектури в період еkleктики. Зокрема, І.С. Кітнер був ідеологом цегляної архітектури, Р.Б. Бернгард – визнаний майстер в області розрахунків куполів і зведень, Н.В. Султанов і В.А. Косяков посилено пропагували візантійський стиль в храмовому будівництві.

До 50-річного ювілею будівельного Училища його випускником, відомим архітектором Г.В. Барановським в 1892 р. був виданий ювілейний збірник про діяльність колишніх вихованців. У статті, присвяченій О.Н. Агеєнко, наводиться список робіт архітектора, в тому числі його головне дітище – згадана вище садиба, іменована там замком Попова. Наводиться також список церковних об'єктів, зведених майстром. Спроба простежити долю храмів, наведених у списку Барановського, наштовхується на певні труднощі. Багато храмів зруйновано, населені пункти поміняли назви або зникли зовсім.

Нещодавно в Державному архіві Автономної Республіки Крим виявлено справу, що стосується будівництва Покровської церкви в селі Борисівка Бердянського повіту (нині Приморський район Запорізької області). Документ датується 19 червня 1890 року. У справі є проект кам'яної однокупольної церкви у візантійському стилі, де автором названий цивільний інженер О.Н. Агеєнко, що засвідчується його особистим підписом. Слід зауважити, що церква в Борисівці не згадується в загальному переліку збірки Барановського, а названа церква в селі Новопавлівка (нині село Партизани

Приморського району). Нестиковку в назві, мабуть, можна пояснити тим, що названі сусідні села належали одній парафії.

Можна припустити, що аналогічна ситуація спостерігається в історії зведення Троїцької церкви в селі Радолівка Бердянського повіту. Відомо, що сусідні села Радолівка та Гюнівка становили одну парафію. У переліку Барановського, як авторська робота О.Н. Агеєнко, представлена церква в Гюнівці. Логічно припустити, що частково збережена Троїцька церква в Радоловці – святиня всіх болгар, які проживають в Приазов'ї, зведена за проектом О.Н. Агеєнко.

У 1887 р. за проектом Агеєнко була виконана прибудова дзвіниці до існуючої Успенської церкви в Ногайську (сучасне місто Приморськ). Рік по тому архітектор прибудував дзвіницю до Успенської церкви, розташованої в Нижній Аутке під Ялтою. Прибудова дзвіниць до існуючих храмів є справа досить складна з інженерної точки зору. Але майстер, виходить, добре з тією проблемою упорався.

У Мелітополі збереглася церква Кирила і Мефодія, зведена Агеєнко за його власним проектом в 1892 р., як домовою церква при Реальному училищі. У 2004 р храм піддався реконструкції, яка остаточно змінила її вигляд.

Сліди інших храмів, зведених архітектором О.Н. Агеєнко поки не виявлені. Але, можливо, в цьому напрямку нас ще чекають відкриття.